Ny tantara miafin’ny andininy fahefapolo - Laharana fahatelo amby telopolo

Ezekiela laharana fahefatra ambin’ny folo

Jeff Pippenger
2026-10-27

Ao amin’ny Genesisy toko fahefatra sy fahadimy, dia ampifanoherina amin’ny tetirazan’i Seta ny tetirazan’i Kaina.

Lameka tsara sy Lameka ratsy

Ireo rohim-pirazanana roa dia maneho ny fifanoherana eo amin’ireo very sy ireo voavonjy, ary ny sasany amin’ireo taranaka avy amin’ireo rohim-pirazanana roa ireo dia maneho ‘tandindon-taranaka’ mifanitsy ao amin’ireo rohim-pirazanana ampifanoherina ireo. I Kaina dia maneho sokajin’olona tsy mba mibebaka noho ny ota, fa ny toe-javatra misy ny tenany ihany no itomaniany.

> Ary hoy Izy: Inona no nataonao? Ny feon’ny ran’ny rahalahinao dia mitaraina amiko avy amin’ny tany. Ary ankehitriny dia voaozona hiala amin’ny tany ianao, izay efa niloa-bava handray ny ran’ny rahalahinao avy tamin’ny tananao; rehefa miasa ny tany ianao, dia tsy hanome ny heriny ho anao intsony izy; ho mpandositra sy mpirenireny eny ambonin’ny tany ianao. Ary hoy Kaina tamin’i Jehovah: Lehibe noho izay zakako ny saziko. Indro, efa nandroaka ahy androany tsy ho eny ambonin’ny tany Ianao; ary hiafina tsy ho eo anatrehanao aho; ho mpandositra sy mpirenireny eny ambonin’ny tany aho; ary na iza na iza mahita ahy dia hamono ahy. Ary hoy Jehovah taminy: Koa na iza na iza mamono an’i Kaina, dia hamaliana impito izy. Ary nasian’i Jehovah famantarana i Kaina, mba tsy hamono azy izay mahita azy. Ary Kaina dia niala teo anatrehan’i Jehovah ka nonina tany amin’ny tany Noda, tany atsinanan’i Edena. Genesisy 4:10–16.

Kaina dia maneho sokajin’olona tsy mibebaka izay tsy mifantoka afa-tsy amin’ny toe-javatra mampahory iainany, izay nampidirany ny tenany noho ny fandavany hikatsaka ny hanao ny tsara.

> Fa Kaina sy ny fanatiny kosa tsy mba nankasitrahany. Dia tezitra indrindra Kaina, sady nanjombona ny tarehiny. Ary hoy ny Tompo tamin’i Kaina: Nahoana no tezitra ianao? Ary nahoana no manjombona ny tarehinao? Raha manao ny tsara ianao, moa tsy hankasitrahana va ianao? Ary raha tsy manao ny tsara kosa ianao, dia mamitsaka eo am-baravarana ny ota. Ary aminao no hiantefan’ny faniriany, ary ianao no hanapaka azy. Genesisy 4:5–7.

Fahafatesana Enina—Alfa Telo sy Omega Telo

Tao amin’ireo lahatsoratra teo aloha dia nasehontsika fa tandindon’ny anjely voalohany i Enoka, tandindon’ny anjely faharoa i Lameka, ilay antso mamatonalina i Metosela, ary ilay anjely fahatelo i Noa. I Lameka avy amin’ny taranak’i Seta dia maty tamin’izy fito amby fitopolo sy fitonjato

taona, dimy taona talohan’ny safodrano, izay fotoana nahafatesan’i Metosela. Ny fahafatesan’i Lameka dia narahin’ny fahafatesan’i Metosela dimy taona tatỳ aoriana, ka noho izany ny fahafatesan’izy ireo dia tandindon’ny fahafatesan’ny vadin’i Ezekiela, izay narahin’ny fahafatesan’i Jerosalema, vadin’ny Zanak’ondry, herintaona sy tapany (1.5) tatỳ aoriana.

> Ary izaho Jaona dia nahita ny tanàna masina, dia Jerosalema vaovao, nidina avy tany an-danitra avy tamin’Andriamanitra, voaomana tahaka ny ampakarina voahaingo ho an’ny vadiny. Apokalypsy 21:2.

Ireo fahafatesana alfa nahazo ny vadin’i Ezekiela sy an’i Lameka, izay mifandray amin’ireo fahafatesana omega nahazo an’i Jerosalema sy an’i Metosela, dia tandindon’ny fahafatesan’i John Palaiologos, izay narahin’ny fahafatesan’i Constantine fahiraika ambin’ny folo teny amin’ny mandan’i Constantinople dimy taona tatỳ aoriana. Ny tsipikan’i Lameka dia manondro dimy taona, ka misy fe-potoana fito andro ifindran’ny biby monina amin’ny fiafaran’izany. Ny tsipikan’i Roma Atsinanana dia maneho dimy taona, ary koa fe-potoana efa-taona ao anatin’ireo dimy taona manontolo. Ny tsipikan’i Ezekiela dia sady maneho roa taona no maneho iray faingo dimy taona (1.5). Ny tsipikan’i Ezekiela momba ny fandravan’i Babylona an’i Jerosalema dia mifanandrify amin’ny fandravana fanindroany an’i Jerosalema nataon’i Roma nanomboka tamin’ny taona 66 ka hatramin’ny taona 70. Ny tsipika romanina momba ny fandravana an’i Jerosalema dia sady manome fe-potoana efa-taona no manome fe-potoana telo taona sy tapany. Ireo tsipika ara-tandindona efatra ireo dia samy nanome fe-potoana ara-tandindona tsy iray, fa roa, tao anatin’ny fijoroany ho vavolombelona ara-paminaniana.

I Lameka, i John Palaiologos ary ny vadin’i Ezekiela dia maneho ny mari-dalana alfa amin’ny fe-potoana iray izay mifarana amin’ny fahafatesana omega. Ny roa amin’ireo zotra telo dia samy maneho fahirano izay mifarana amin’ny fahafatesan’izay mifanandrify aminy avy. Ny iray kosa dia mifarana amin’ny fidiran’ny biby ao amin’ny sambofiara. Ilay mifanandrify aminy eo amin’ny omega dia mampifanitsy ny safodrano tamin’ny andron’i Noa amin’ny fandravana an’i Jerosalema sy ny fandravana ny mandan’i Konstantinopla. Ireo tandindona omega telo ireo dia samy maneho ny fiafaran’ny fotoam-pahasoavana amin’ny fotoanan’ilay lalàna momba ny Alahady izay ho avy tsy ho ela.

Mazava ho azy fa tsy nisy fahirano tao amin’ny fijoroana ho vavolombelon’ny sambofiaran’i Noa, saingy tsy maintsy ho nisy lalam-piakarana mba hahafahana niditra tao amin’ilay sambofiara. Raha raisina ho tandindon’ny lalam-piakarana fanaovana fahirano ilay lalam-piakarana fampidirana entana, dia manondro fahirano avokoa ireo vavolombelona telo momba ny fahafatesana. Raha ny amin’ny tsipika rômanina momba ny fandravana an’i Jerosalema nanomboka tamin’ny taona 66 ka hatramin’ny taona 70, dia nisy fahirano nataon’i Cestius tamin’ny taona 66 ary fahirano faharoa nataon’i Titus tamin’ny taona 70.

Efa-taona

Ireo efa-taona izay mifarana amin’ny fahirano an’i Constantinople tamin’ny 1453 dia maneho ny fe-potoana faharoa naharitra efa-taona ao amin’ny faminaniana momba ny silamo, dia ny “dimy volana” ao amin’ny Apokalypsy toko fahasivy. Ny fe-potoana voalohany naharitra efa-taona ao

amin’ny faminaniana momba ny “dimy volana” dia nanomboka tamin’ny 1333 ka hatramin’ny 1337, nandritra ny fahirano an’i Nicomedia. Io fahirano io koa dia naneho ny fiafaran’ny valo amby telopolo taona nanomboka tamin’ny 27 Jolay 1299. Ny fandravana an’i Jerosalema indroa, ny fandravana an’i Constantinople indray mandeha, ny safodrano ary ny fahirano an’i Nicomedia dia vavolombelona dimy momba ny hetsika ara-tafika tao Panium nanomboka tamin’ny 200 talohan’i Kristy ka hatramin’ny 198 talohan’i Kristy, izay ho vavolombelona fahenina, ary mbola misy maro hafa koa.

Ireo fandravana roa an’i Jerosalema dia mora ampifanandrifina, “fitsipika anampy fitsipika.” Ny Safodrano sy ny andalan-tantaran’i Roma Atsinanana dia ampifanandrifina amin’ny alalan’ireo fahafatesana alfa sy omega iraisan’izy roa. Ny hetsika ara-tafika tany Panium dia ampifanandrifina manokana amin’ny andalan-tantaran’i Ezekiela tamin’ny taona 587 talohan’i Kristy, satria samy maneho roa taona ny fe-potoan’ireo fahirano roa. I Panium dia aseho ao amin’ny andininy fahadimy ambin’ny folo ao amin’ny Daniela toko iraika ambin’ny folo, izay mialoha ny andininy fahenina ambin’ny folo izay maneho ny lalàna momba ny Alahady ho avy tsy ho ela, tahaka ny tamin’ireo fandravana an’i Jerosalema tamin’ny taona 586 talohan’i Kristy sy 70 taorian’i Kristy ihany. Ny fe-potoana roa taona tamin’ny ady tany Panium sy ny fahirano an’i Sidona dia mampiditra ny tsirairay amin’ireo andalan-tantara ireo ao amin’ny tantara miafina ao amin’ny Daniela toko iraika ambin’ny folo andininy fahefapolo.

Famantarana iray

Ny tsangam-pamantarana ara-paminaniana voalohany teo amin’ireo fahirano tamin’ny fandravana an’i Jerosalema roa tonta dia maneho famantarana iray; i Cestius tamin’ny taona 66 sy ny nahafatesan’ny vadin’i Ezekiela dia samy famantarana alfa. I Lameka koa no tsangam-pamantarana voalohany, ka noho izany, araka ny tenin’ny vavolombelona roa, dia famantarana koa i Lameka. Ny taonany izay 777 taona dia maneho ny famantarana ny fiangonana mandresy, izay voaforon’ny singa telo: mpaminany iray, mpisorona iray ary mpanjaka iray.

> Ary nomeko azy koa ny Sabatako ho famantarana ho amiko sy ho aminy, mba ho fantany fa Izaho no Jehovah Izay manamasina azy. Ezekiela 20:12.

300 taona

Enoka, izay fahafito raha isaina hatramin’i Adama teo amin’ny taranak’i Seta, dia niara-nandeha tamin’Andriamanitra nandritra ny 300 taona ary nentina tany an-danitra. Ny ‘300’ dia tandindon’ireo tabilao telonjato an’ireo mpisava lalana tamin’ny 1843, sy ireo mpitory Millerita telonjato mifanandrify amin’izany, ary koa ny tafik’i Gideona nisy telonjato lahy. Enoka sy ireo mpitory Millerita ary ireo telonjato lahy an’i Gideona dia maneho ireo efatra arivo sy efatra alina sy iray hetsy. Naka amboahaolo 300 i Samsona ka namatotra azy ireo tsiroaroa, ka nanondro tamin’izany ny isa 150 sy tandindona iray mifamatotra izay mitotaly telonjato.

> Ary nandeha Samsona ka nisambotra amboahaolo telonjato, dia naka fanilo ka nampifanatona tsiroaroa ny rambon’ireo, ary nametraka fanilo iray teo anelanelan’ny rambony roa. Ary rehefa nampirehitra ny fanilo izy, dia nandefa ireo amboahaolo ho any amin’ny varimbazahan’ny

> Filistina izay mbola teny an-tsaha, ka nandoro ny amboara sy ny varimbazaha mbola teny an-tsaha, mbamin’ny tanimboaloboka sy ny hazo oliva. Mpitsara 15:4, 5.

Ireo faminaniana roa momba ny fivavahana silamo ao amin’ny toko fahasivy amin’ny Apokalypsy, izay samy milaza fe-potoana dimy volana, dia manondro ny “afo” sy ny “rambony” ho toetra mampiavaka ny fivavahana silamo.

> Ary toy izao no nahitako ny soavaly tamin’ny fahitana sy ny mpitaingina azy: nanana fiarovan-tratra toy ny afo sy ny hyacinthina ary ny solifara izy; ary ny lohan’ny soavaly dia tahaka ny lohan’ny liona; ary nisy afo sy setroka ary solifara nivoaka avy tamin’ny vavany. Ireo telo ireo, dia ny afo sy ny setroka ary ny solifara nivoaka avy tamin’ny vavany, no nahafaty ny ampahatelon’ny olona. Fa ny herin’ny soavaly dia ao amin’ny vavany sy ny rambony; fa ny rambony dia tahaka ny menarana sady nanan-doha, ka ireny no entiny mandratra. Apokalypsy 9:17–19.

Ny herin’ny finoana silamo dia sady ao am-bavany no ao amin’ny rambony.

> Ary nanana rambony tahaka ny an’ny maingoka izy ireo, ary nisy fanindronana teo amin’ny rambony; ary ny fahefany dia ny hampijaly ny olona mandritra ny dimy volana. Ary nanana mpanjaka nanapaka azy izy ireo, dia ny anjelin’ny lavaka tsy hita noanoa, izay atao amin’ny teny Hebreo hoe Abaddon, fa amin’ny teny Grika kosa dia Apollyon. Apokalypsy 9:10, 11.

Ny fahefan’ny finoana silamo hampijaly sy hamono dia sady ao amin’ny vavan’izy ireo no ao amin’ny rambon’izy ireo, izay mivoaka avy ao amin’ny vavan’izy ireo sy ny rambon’izy ireo.

> Koa hotapahin’ny Tompo amin’Isiraely indray andro monja ny lohany sy ny rambony, ny sampan-drofia sy ny zozoro. Ny loholona sy ny manan-kaja no lohany; ary ny mpaminany izay mampianatra lainga no rambony. Fa ny mpitarika ity firenena ity no mampivily azy; ary izay tarihiny dia ringana. Isaia 9:14–16.

Ny finoana silamo sy Israely dia mifandray ara-paminaniana, satria samy taranak’i Abrahama izy ireo, ary ao amin’ny firazanana tsirairay, ny “loha” dia ny “loholona sy ny manan-kaja”, ary ny “rambony” dia “ny mpaminany izay mampianatra lainga”. Ho an’ny finoana silamo, i Mohammed no ilay mpaminany fahiny nampianatra lainga. Ny Korany no maneho ireo lainga manetsika ny valalan’ny finoana silamo, ary ny loholona sy ny manan-kaja no mpitarika azy ireo ara-politika. Ny finoana silamo dia tarihin’ny fahaiza-mitondra fanjakana (vava), izay entanin’ny laingan’ny Korany (rambony). Ireo amboahaolo telonjaton’i Samsona dia nozaraina ho vondrona roa misy dimy volana avy, izay hampijaly sy hamono amin’ny alalan’ny afo sy ny setroka ary ny solifara.

Afo, setroka ary solifara

Ny afo sy ny setroka ary ny solifara dia mitondra ireo toetra ara-paminanian’ireo anjely telo. Ny voalohany sy ny farany dia samy karazan’afo. Ny fototry ny teny hoe “solifara” dia maneho tselatra avy amin’Andriamanitra. Ny afo dia tandindon’ny hafatra iray; ny setroka kosa dia vokatry ny hafatra, ary ny solifara dia manondro fa hafatra ara-pivavahana izany. Izy telo ireo dia samy hosoka manahaka ny tena hafatr’ireo anjely telo ao amin’ny Apokalypsy toko fahefatra ambin’ny folo. Ny fiarovan-tratra vy dia aseho ho afo sy hyakinta ary solifara. Hosoka manahaka ny

saron-tratran’ny mpisoronabe izy io. Ny saron-tratran’ny mpisoronabe dia maneho ireo efatra arivo amby efatra alina sy iray hetsy ho vatosoa olombelona roa ambin’ny folo izay ampiraisina amin’ny Maha-Andriamanitra, izay asehon’ny Orima sy ny Tomima. Ny hyakinta fahiny dia nanana loko manga-mainty antitra, na volomparasy matroka. Ny hyakinta eo amin’ny fiarovan-tratran’ny finoana silamo dia mifanandrify amin’ny setroka izay mivoaka avy amin’ireo vava (fanjakana) sy ireo rambo (fiangonana) an’ny finoana silamo.

Ny nitondrana an’i Enoka ho any an-danitra taorian’ny niarahany nandeha tamin’Andriamanitra nandritra ny 300 taona dia mampifandray ny isa 300 amin’ny hafatry ny anjely voalohany izay tonga tamin’ny taona 1798. Nomena hery tamin’ny 11 Aogositra 1840 izany hafatry ny anjely voalohany izany, tamin’ny fahatanterahan’ny faminaniana momba ny dimy volana ao amin’ny Apokalypsy toko fahasivy. Ampifamatorina ireo fe-potoana roa samy dimy volana ao amin’io toko io, andalana anampy andalana. Vao haingana ihany no nahafantarana fa ireo dimy volana ao amin’ny andininy fahadimy sy ao amin’ny andininy fahafolo dia fe-potoana roa samy hafa, izay samy dimampolo amby zato taona. Rehefa fantatra izany fahamarinana izany, dia namatotra ny amboahaolo tsiroaroa i Samsona, ka nahaforona andiany dimampolo amby zato.

Ao amin’ny tantara ara-paminanian’i Samsona (izay midika hoe “masoandro”), ilay “setroka” nivoaka avy tao amin’ny lavaka rehefa nasehon’ny ady tao Ninive ilay fanalahidy dia nanakona ny masoandro tamin’ny haizina. Nahatakatra marina ireo Millerita fa ny fanakonan’ny setroka avy tao amin’ilay lavaka silamo ny masoandro dia midika ho fanaronana ny filazantsaran’i Kristy, izay asehon’ny masoandro (Samsona). Misy fifandraisana hafa maromaro koa eo amin’ny fijoroana ho vavolombelon’i Samsona sy ny fivavahana silamo voalaza ao amin’ny Apokalypsy toko fahasivy ka hatramin’ny fahiraika ambin’ny folo.

Hita ao amin’ny tantaran’i Samsona ny isa telo, amin’ireo telo andro nomena ireo nasaina tamin’ny fampakaram-bady hamahana ilay ankamantatra. Mifandray amin’ny vehivavy telo i Samsona: ny vadiny avy any Timna, ilay mpivaro-tena ary i Delila. Tonga tamin’i Samsona intelo ny Fanahin’ny Tompo: tamin’ny nifanenany tamin’ilay liona, tao Askelona ary tao Lehy. Valin-teny tsy marina telo no omen’i Samsona an’i Delila alohan’ny hilazany ny marina. Ny isa telo dia maneho ny Andriamanitra telo izay iray, mbamin’ilay andriamanitra telo izay iray sandoka voaforon’ny dragona sy ny bibidia ary ny mpaminany sandoka, ary koa ny firafitra misy singa telo ananan’ny fiangonana mpandresy.

Ny telopolo no isa manondro ny mpisorona, ary nisy namana telopolo nentina nanatrika ny fanasam-panambadian’i Samsona. Avy eo dia nanao filokana i Samsona, ka lamba firakotra telopolo sy fitafiana telopolo no homeny raha mahavaha ilay ankamantatra ireo nasaina. Rehefa nambara tamim-pamadihana ny valin’ilay ankamantatra napetrany, dia namono lehilahy telopolo avy tany Askelona i Samsona mba hanefana ilay filokana. Ny isa telopolo dia ampahafolon’ny 300 amin’ny heviny ara-paminaniana, ary, mifanaraka amin’ny niarahan’i Enoka nandeha tamin’Andriamanitra nandritra ny telonjato taona, ireo amboahaolo telonjato nosamborin’i Samsona sy nofatorany tsiroaroa ho vondrona dimampolo amby zato dia mifandray amin’ireo faminaniana roa momba ny dimy volana ao amin’ny Apokalypsy sivy, izay ampifamatorina amin’ny alalan’ny fomba fandalinana hoe fitsipika anampy fitsipika. Ny telonjato dia

ampahafolon’ny telo arivo amin’ny heviny ara-paminaniana, ary ny telo arivo dia maneho sisa tavela, na sisa tavela marina izay asehon’ireo niova fo tamin’ny Pentekosta, na sisa tavela tsy marina izay asehon’ireo novonoin’ny Levita tamin’ilay fikomiana nanompoana ny zanak’omby volamena.

Ny fikomiana tamin’ny zanak’omby volamena sy ireo niova fo tamin’ny Pentekosta dia samy mifanojo ara-paminaniana eo amin’ilay lalàna momba ny Alahady izay ho avy tsy ho ela. Ny sisa iray dia maneho sisa avy amin’ny vahoakan’ny faneken’Andriamanitra sy sisa avy amin’ireo any ivelan’ny valan’ny vahoakan’ny faneken’Andriamanitra. Ireo telo arivo voatonona voalohany ao amin’ny fijoroana ho vavolombelon’i Samsona dia ireo Jiosy izay nisambotra an’i Samsona mba hampitony ny Filistina, ary ireo voatonona faharoa kosa dia ny Filistina. Manomboka amin’ny ankohonan’Andriamanitra ny fitsarana, ary aorian’izany dia amin’ireo mpiasa amin’ny ora fahiraika ambin’ny folo izay mbola ao Babylona. Ny fijoroana ho vavolombelon’i Samsona dia sady manamafy fa tandindon’ny sisa ny telo arivo no manamafy koa ny filaharan’ny fizotran’ny fitsarana. Enoka dia niara-nandeha tamin’Andriamanitra nandritra ny telonjato taona, ka maneho amin’izany ny sisa amin’ny vahoakan’ny faneken’Andriamanitra izay tsy hanandrana fahafatesana. Izany sisa izany dia ireo efatra arivo amby efatra alina sy iray hetsy izay ampifanoherina amin’ny vahoaka betsaka ao amin’ny toko fahafito amin’ny Apokalypsy.

Ny ampahafolon’ny 300 dia 30, izay tandindon’ny mpisorona iray; ankoatra izany, ny isa telo, amin’ny maha-ampahafolon’ny telopolo azy, dia maneho ny Andriamanitra telo izay iray, ary koa ny andriamanitra telo izay iray sandoka, dia ny dragona sy ny bibidia ary ny mpaminany sandoka. Ny telo koa dia maneho ny fizaran’ny fiangonana mpandresy ho telo, izay asehon’i Davida mpanjaka, izay nanomboka nanjaka tamin’izy telopolo taona, sy i Josefa mpisorona, izay nanomboka nanompo tamin’izy telopolo taona, ary i Ezekiela mpaminany sady mpisorona, izay nanomboka ny fanompoany naharitra roa amby roapolo taona tamin’ny taona fahatelopolo amin’ny tsingerin’ny Jobily fahafito ambin’ny folo. Amin’ny maha-mpisorona azy, dia tokony ho telopolo taona izy.

Ny tsirairay amin’ireo singa ara-panoharana telo aseho ho mpaminany, mpisorona ary mpanjaka dia mandray ny tombo-kasen’Andriamanitra, dia ny Sabata andro fahafito, eo amin’ilay mari-dalana manamarika ny fiandohan’ny fahirano. Ireo vavolombelon’ny fahafatesana roa, miaraka amin’ilay vavolombelona mpanampy, dia ny fandravana an’i Jerosalema tamin’ny taona 66, no manome vavolombelona telo manamarina fa ‘famantarana’ ilay mari-dalan’ny fahirano.

Ny Mari-dalan’ny Tetezamita

Rehefa manomboka ny fahirano, dia asiana tombo-kase ny fiangonan’Andriamanitra mpandresy izay telo sosona, araka ny anehoan’i Lameka azy. Ny fahafatesan’ny vadin’i Ezekiela dia manondro fa eo amin’io mari-dalana io indrindra no ilaozana tanteraka ilay vahoakan’ny fanekena teo aloha. Io mari-dalana io no manondro ny fiovana avy amin’i Laodikia ho amin’i Filadelfia, izay aseho koa ho fiovan’ny fiangonana miady ho fiangonana mpandresy, ka tonga ilay fiangonana fahavalo izay isan’ireo fito. Io mari-dalana teo amin’ny tantara Milleritan’ny anjely fahatelo io, izay naharitra nanomboka tamin’ny 22 Oktobra 1844 ka hatramin’ny fikomiana tamin’ny 1863, dia

naneho ny vanim-potoana tamin’ny taona 1856, fony i James sy i Ellen White samy nanomboka namaritra ilay hetsika ho laodikiana. Tamin’ny 1856 dia niova ho hetsika Millerita laodikiana ilay hetsika Millerita filadelfiana. Fito taona tatỳ aoriana dia nifarana ilay hetsika Millerita laodikiana, rehefa nanjary fiangonana Advantista Mitandrina ny Andro Fahafito laodikiana ilay hetsika.

Io tsangam-pamantarana io koa dia asehon’ny taona 313 ara-tandindona, fony nifarana ny fiangonan’i Smyrna ary nanomboka ny fiangonan’i Pergamosy. Raha atambatra ireo, dia mifanitsy amin’ny fifindrana avy amin’i Smyrna marina ho amin’i Pergamosy tsy marina tamin’ny taona 313 ny fifindrana tamin’ny taona 1856 avy amin’i Filadelfia marina ho amin’i Laodikia tsy marina, ary io fotoana ifindrana io koa dia mampiseho fa famantarana ilay tsangam-pamantarana. Manomboka amin’ny famantarana ny fahirano, araka ny fanambaran’ny vavolombelona maromaro. Rehefa asiana tombo-kase amin’ny fotoana ahafatesan’i Lameka ny hetsiky ny anjely fahatelo, izay voaforon’ireo efatra arivo sy efatra alina sy iray hetsy, dia voaisy tombo-kase izy ireo ary tafaray tanteraka rehefa asandratra ho faneva, satria famantarana ny tsangam-pamantarana voalohany ao amin’ny rafitra ara-paminanian’ny fahirano.

Ny fahafatesan’i John Palaiologos no manondro ny tsangam-pamantarana momba ny Silamo, rehefa terena ho eo ambany fahefan’ny Silamo i Roma Atsinanana. Ny fanaovana fahirano an’i Jerosalema sy ny fandravana azy dia manome vavolombelona roa momba an’i Babylona sy Roma. Ny fe-potoana herintaona sy tapany an’i Ezekiela dia maneho ireo Laodikiana izay tsy nety nahita sy nandre ny hafatra fampitandremana ny amin’ny hitondrana azy ireo ho babo eo ambany fahefan’ny mpanjakan’ny avaratra. Ny famantaran’i Cestius dia maneho ireo Filadelfiana izay afa-mandositra ny mpanjakan’ny avaratra. Ireo famantarana roa ireo dia mahakasika ny hafatra ara-paminaniana anatiny, ary toy izany koa ny 777 an’i Lameka. Andalana anampy andalana, ny sokajy iray dia entina ho babo mandritra ny fahirano, fa ny sokajy iray kosa afa-miala amin’ny tanan’ny mpanjakan’ny avaratra.

Ny fahafatesan’i John Palaiologos dia maneho ny hafatra ara-paminaniana ivelany amin’ny alalan’ny famantarana ny anjara asan’ny finoana silamo eo amin’ilay mari-dalana izay ametrahana tombo-kase amin’ireo asehon’i Lameka. Ireo afa-mandositra sy ireo voasambotra nandritra ny fahirano sy ny fandravana an’i Jerosalema dia manasongadina fa eo amin’ny mari-dalana alfa amin’ny vanim-potoana ara-paminaniana momba ilay fahirano no isehoan’ny toetra. Ireo antokon’olona roa ireo dia asehon’ireo Lameka roa. Ny antokon’olona iray dia manome fampitandremana ho an’i Nashville, fa ny iray kosa mandà.

> Ary hoy ny Tompo taminy: Noho izany, na iza na iza hamono an’i Kaina, dia hovaliana fito heny izy. Ary ny Tompo nanisy famantarana tamin’i Kaina, mba tsy hamono azy izay rehetra mahita azy. Genesisy 4:15.

Ny mariky ny fikomiana

Nahazo ny mariky ny fikomiany i Kaina. Ny mariky ny fikomiany dia noraisina ho fampitandremana ho an’ny olombelona fa raha mamono an’i Kaina izy ireo, dia hiharan’ny fitsaran’Andriamanitra impito heny. Amin’ny lafiny iray, azo takarina ho fiarovana nomen’Andriamanitra an’i Kaina ilay marika, saingy ara-paminaniana kosa dia mifanaraka

amin’ny mariky ny fikomiana izay fampitandremana ao amin’ny boky farany ao amin’ny Baiboly izany. Ny mariky ny bibidia ao amin’ny Apokalypsy, ilay boky omega, dia efa naseho ara-tandindona tamin’ny mariky ny fikomian’i Kaina ao amin’ny Genesisy, ilay boky alfa. Ny fampitandremana fonosin’ny marika teo amin’i Kaina dia izao: izay rehetra maneho toetra mitovy amin’ny an’i Kaina dia holavin’Andriamanitra sy hotsarainy koa. Ny marika teo amin’i Kaina dia mifanaraka amin’ny mariky ny bibidia, ary ilay fampitandremana dia manamafy ny didy mba tsy hanahaka ny fikomian’i Kaina tamin’ny namonoany ny rahalahiny, izay aseho ho sarin’ny bibidia ao amin’ny Apokalypsy. Ny fanahafana ny nataon’i Kaina dia famoronana sarin’i Kaina. Nomena didim-pitsarana fanasaziana impito heny i Kaina, ary tamin’ny taranaka fahenina avy tamin’i Kaina dia nanambara i Lameka fa namerina ny fahotan’ny rainy izy, nefa ny didim-pitsarana hihatra aminy kosa dia ho fitopolo avo fito heny.

> Ary hoy Lameka tamin’ny vadiny: Ada sy Zila ô, mihainoa ny feoko; ry vadin’i Lameka, tandremo ny teniko; fa lehilahy no novonoiko noho ny nandratra ahy, ary tovolahy noho ny namely ahy. Raha fito heny no hamaliana an’i Kaina, dia fito amby fitopolo heny tokoa no hamaliana an’i Lameka. Genesisy 4:23, 24.

Ny andininy teo aloha no voalohany amin’ireo tranga telo monja ao amin’ny Tenin’Andriamanitra izay anehoana isa amin’ny endrika fampitomboana. Ny farany dia tahaka ny voalohany.

> Dia nanatona Azy Petera ka nanao hoe: Tompoko, impiry moa no hanotan'ny rahalahiko amiko, ka havelako izy? Hatramin'ny impito va? Hoy Jesosy taminy: Tsy lazaiko aminao hoe: Hatramin'ny impito, fa hatramin'ny impito-polo impito. Matio 18:21, 22.

Fitopolo ampitomboina fito dia sivifolo sy efajato, ary misy fe-potoana telo samy maharitra sivifolo sy efajato taona eo amin’ny tantara masina, ka ny tsirairay amin’ireo dia maneho fotoam-pahasoavana iray. Sivifolo sy efajato taona no aseho ho an’ny fitoerana masina, ho an’ny mpanjaka ary ho an’ny tafika. Ny fe-potoana ho an’ny mpanjaka dia nanomboka tamin’ny nanosorana an’i Saoly tamin’ny taona 1097 talohan’i Kristy, ary nitohy hatramin’ny fahirano voalohany nataon’i Nebokadnezara, fony i Daniela nentina ho babo tamin’ny taona 607 talohan’i Kristy.

Ny fe-potoana fizahan-toetra naharitra sivifolo sy efajato taona, izay natokana ho an’ny fitoerana masina, dia nanomboka tamin’ny fitokanana ny tempolin’i Solomona tamin’ny taona 1006 talohan’i Kristy ary nitohy hatramin’ny fitokanana ny tempoly taorian’ny fahababoana tamin’ny taona 516 talohan’i Kristy. Ho an’ny tafika kosa, ireo sivifolo sy efajato taona ireo dia nanomboka tamin’ny taona 457 talohan’i Kristy ka hatramin’ny taona 34 taorian’i Kristy.

Ny fizorana manomboka amin’ny hafatra fampitandremana momba ny fitsarana impito sy ny marik’i Kaina, ka hatramin’ny fitopolo impito an’i Lameka, dia maneho fe-potoana fizahan-toetra ara-panoharana maharitra sivifolo sy efa-jato taona. Ny fikomiana asehon’ny marik’i Kaina dia aseho ho mihamafy miandalana, mifanaraka amin’ny antony nanosika an’Andriamanitra handefa ny safodrano.

> Ary hitan’Andriamanitra fa be ny faharatsian’ny olona tambonin’ny tany, ary ny fisainana rehetra tao am-pony dia ratsy ihany mandrakariva. Ary nanenina ny Tompo noho ny

> nanaovany ny olona tambonin’ny tany, ka nalahelo ny fony. Ary hoy ny Tompo: Haringako tsy ho eo ambonin’ny tany ny olona izay noforoniko, dia ny olona sy ny biby sy ny biby mandady sy mikisaka ary ny voro-manidina; fa manenina Aho noho ny nanaovako azy. Genesisy 6:5–7.

I Lameka ao amin’ny taranaka fahenin’i Kaina dia aseho ho sokajin’ny mpikomy miavaka, mifanohitra amin’i Lameka avy amin’ny firazanan’i Seta. Samy manondro ny fiafaran’ny fotoam-pahasoavana ny fijoroana ho vavolombelon’ireo Lameka roa ireo: ny iray amin’ny fanehoana ny isa 490, ary ny iray kosa amin’ny fahafatesany. Samy mirakitra tandindona ara-tarehimarika mifandray mivantana amin’ny firafitry ny fiangonana mpandresy izay ahitana singa telo ireo. I Lameka avy amin’ny firazanan’i Kaina dia mifanaraka amin’ireo fe-potoana telo samy 490 taona ho an’ireo mpanjaka, ny fitoerana masina ary ny tafika, ary i Lameka avy amin’ny firazanan’i Seta kosa dia mirakitra ny tombo-kasen’ny isa fito ho an’ny mpaminany, ny mpisorona ary ny mpanjaka. I Lameka avy amin’ny firazanan’i Seta no faharoa amin’ireo anjely telo ao amin’ny Apokalypsy efatra ambin’ny folo, ary i Lameka avy amin’ny firazanan’i Kaina kosa no anjely fahatelo izay manambara ny fampitandremana momba ny bibi-dia, ny sariny, ny marika ary ny isan’ny anarany. Ny Apokalypsy efatra ambin’ny folo, andininy 9/11, dia manondro ireo izay iharan’ny ozon’i Kaina.

> Ary nanaraka azy ireo ny anjely fahatelo ka nanao tamin’ny feo mahery hoe: Raha misy olona miankohoka eo anoloan’ny bibi-dia sy ny sariny ka mandray ny mariky ny bibi-dia eo amin’ny handriny na eo amin’ny tanany, dia izy koa no hisotro ny divain’ny fahatezeran’Andriamanitra, izay naidina tsy misy fangarony ao anatin’ny kapoaky ny fahavinirany; ary hampijalina amin’ny afo sy solifara eo anatrehan’ny anjely masina sy eo anatrehan’ny Zanak’ondry izy: Ary ny setroky ny fijalian’izy ireo dia miakatra mandrakizay mandrakizay; ary tsy manam-pitsaharana na andro na alina izay miankohoka eo anoloan’ny bibi-dia sy ny sariny, sy izay rehetra mandray ny mariky ny anarany. Apokalypsy 14:9–11.

Ny Apokalypsy 15:2 dia mampahafantatra hoe iza ireo asehon’i Lameka taranak’i Seta:

> Ary nahita toa ranomasina fitaratra miharo afo aho; ary ireo izay efa naharesy ny bibi-dia sy ny sariny sy ny mariny ary ny isan'ny anarany dia nitsangana teo ambonin'ny ranomasina fitaratra, nanana ny lokangan'Andriamanitra. Apokalypsy 15:2.

I Lameka taranak’i Seta dia manamarika ny varavarana mihidy amin’ny alalan’ny fahafatesany. I Lameka taranak’i Kaina dia manamarika ny varavarana mihidy amin’ny alalan’ny fotoam-pahasoavana maharitra efa-jato sy sivifolo taona. Ny marik’i Kaina dia tokony hoheverina ho fampitandremana ny amin’ny toe-panahy iray izay naneho toetra ara-paminaniana fototra telo. Nandà tsy hiditra amin’ny fanompoana an’Andriamanitra araka ny toromarika nomen’Andriamanitra izy; naneho fahatezerana feno fialonana izy ary namono ny zandriny lahy, ary fahatelo, nandà tsy hibebaka izy.

Efa nandika ny didy teo amin’ny vato fisaka voalohany amin’ny Didy Folo i Kaina, dia ilay mamaritra ny fifandraisan’ny olombelona amin’Andriamanitra, ary ny vato fisaka faharoa kosa dia mamaritra ny fifandraisan’ny samy olombelona. Ny mariky ny fikomiany dia nampiseho fa mpandika lalàna tsy mibebaka izy. I Kaina sy i Lameka dia manondro ny varavarana mihidy an’ny

anjely fahatelo amin’ny fotoanan’ilay lalàna momba ny Alahady izay ho avy tsy ho ela. I Enoka, i Metosela, i Lameka ary i Noa dia maneho ny tantara izay manomboka amin’ny fahatongavan’ny anjely voalohany, asehon’i Enoka, arahin’ny fahatongavan’i Lameka amin’ny maha-anjely faharoa azy, sy ny fahatongavan’i Metosela amin’ny maha-antso mamatonalina azy, izay manome hery ny hafatr’i Lameka, dia ny hafatry ny anjely faharoa; ary avy eo, i Noa, amin’ny maha-anjely fahatelo azy, dia manondro ny varavarana mihidy tamin’ny Safodrano.

Maty dimy taona talohan’ny Safodrano i Lameka, ary izany dia manondro ilay fotoana dimy taona ara-panoharana alohan’ny hikatonan’ny varavarana rehefa tonga ilay lalàna momba ny Alahady izay ho avy tsy ho ela. Amin’ny fahafatesan’i Lameka teo amin’ny faha-777 taonany no tanteraka ny fanisiana tombo-kase ny fiangonana mpandresy. Avy eo, fito andro talohan’ny nanidiana ny varavaran’ny sambofiara tamin’ny hery mihoatra ny voajanahary, dia nanomboka niditra tao amin’ny sambofiara ny biby.

Ny andro nahafatesan’i Metosela no voalohany tamin’ireo andro fito ireo. Ny fampitandremana farany talohan’ny nikatonan’ny varavarana dia ilay hafatra roa sosona nentin’ny fampisehoana hita maso ireo biby, niaraka tamin’ny fahatanterahan’ny faminaniana izay efa nampanakoakoina nandritra ny androm-piainan’ilay lehilahy ela velona indrindra tamin’izay rehetra efa maty. Izany faminaniana izany dia voarakitra tao amin’ny anaran’i Metosela, izay midika hoe ‘rehefa maty izy, dia ho avy izany.’

Araka ny fitakian’ny faminaniana, ny hafatra fampitandremana farany ho an’ny taranak’olombelona dia tsy maintsy ho hafatra roa sosona, araka izay asehon’ireo fito andro nifindran’ny biby toerana, izay nanomboka tamin’ny fahafatesan’i Metosela ho fahatanterahan’ny faminanian’i Enoka, izay nambara tamin’ny alalan’ny anaran’ny zanany lahy. Ireo fito andro nifindran’ny biby toerana dia manondro fa ilay hafatra roa sosona asehon’ny fahafatesan’i Metosela sy ireo biby nifindra toerana no hafatra fanisiana tombo-kase entin’ny anjely fahatelo. Maneho ny fiafarana amin’ny alalan’ny fiandohana mandrakariva i Jesosy, ary ao amin’ny Apokalypsy dia manatevin-daharana ilay anjely fahatelo ao amin’ny Apokalypsy toko fahavalo ambin’ny folo ilay feo faharoa ao amin’ny andininy fahefatra, tahaka ny nanatevin-daharan’ny antso tamin’ny mamatonalina ny hafatry ny anjely faharoa. Aseho mandrakariva ho hafatra anatiny sy ivelany ny hafatra fampitandremana farany, araka izay asehon’ny fifandraisana ara-paminaniana misy eo amin’ireo fiangonana sy ireo tombo-kase ao amin’ny bokin’ny Apokalypsy. Ny hafatra fampitandremana farany ao amin’ny Daniela toko fahiraika ambin’ny folo dia ny hafatry ny avaratra sy ny atsinanana. I Metosela sy ireo biby nifindra toerana no hafatra fampitandremana farany roa sosona tamin’ny andron’i Noa.

Ny fahafatesan’i Lameka, izay voamariky ny isa 777, dia mifanandrify amin’ny fiandohan’ny fahirano, tamin’ny nahafatesan’ny vadin’i Ezekiela. Eo no anasiana tombo-kase ny olona mahatoky, izay asehon’ny taranak’i Seta, ary eo koa no andraisan’ireo izay asehon’ny taranak’i Kaina ny marika. I Enoka no fahafito avy amin’i Adama, ary izy no maneho ny mari-dalana alfa ao anatin’ny vanim-potoana iray izay mifarana amin’ny taranaka farany sy ny taranaka voalohany, izay samy asehon’ny isa valo. Samy manondro ny fifaranan’ny fotoam-pahasoavana ireo Lameka roa, ary ny fahafatesan’i Lameka dia maneho ny varavaran’ny fotoam-pahasoavana efa mihidy eo

amin’ny fiandohan’ny fahirano.

I Enoka no alfa teo amin’ny tantara ara-paminaniana, ary tsy maintsy manondro omega iray eo amin’ny tantara ara-paminaniana izy, araka izay takin’ny faminaniana. Io omega io dia asehon’ireo olona valo izay niala tamin’ny tontolo taloha ka nankany amin’ny tontolo vaovao nefa tsy nanandrana fahafatesana. Tsy nahita fahafatesana i Enoka sy ireo olona valo talohan’ny nahatongavany teo amin’ny tany vaovao. Nifarana nandritra ireo fito andro nifindran’ny biby monina ny tontolo taloha, ary nanomboka tamin’ny fito andro tsy nisian’ny orana ny tontolo vaovao. Avy eo, nanomboka tamin’ny andro faha-17, dia tsy nisy afa-tsy orana nandritra ny dimy volana, mandra-panakanan’Andriamanitra ny orana tamin’ny faran’ireo dimy volana, tamin’ny andro fahafito ambin’ny folo.

Dimy Volana

Misy vavolombelona roa momba ny dimy volana ao amin’ny Apokalypsy toko fahasivy, ary misy faminaniana telo samy hafa momba ny fe-potoana ao amin’io toko io. Ny dimy volana voalohany dia voalaza ao amin’ny andininy fahadimy; ny dimy volana faharoa dia ao amin’ny andininy fahafolo, ary ny iraika amby sivifolo sy telonjato taona sy dimy ambin’ny folo andro dia ao amin’ny andininy fahadimy ambin’ny folo. Ny andininy 5, 10 ary 15 dia manondro ny faminaniana momba ny fe-potoana mahakasika ny silamo, miaraka amin’ny vavolombelona roa momba ny dimy volana eo am-piandohan’ny fe-potoana ara-paminaniana. Samy manondro fe-potoana dimy volana ny andininy 5 sy 10, koa, andalana miampy andalana, dia dimy ambin’ny folo no fitambaran’ny andininy fahadimy sy ny andininy fahafolo. Araka izany, ny dimy volana voalohany dia 15, ary ny iraika amby sivifolo sy telonjato taona sy dimy ambin’ny folo andro dia voalaza ao amin’ny andininy 15. Ny filaharana sy ny firafitry ny andininy 5, 10 ary 15 dia manondro isa dimy ambin’ny folo roa, ary ao amin’ireo andininy roa voalohany, izay dimy ambin’ny folo ny fitambarany, dia misy faminaniana roa momba ny fe-potoana dimampolo amby zato taona avy.

Ny andininy fahadimy ambin’ny folo dia manambara ny faminaniana momba ny fe-potoana maharitra iraika amby sivifolo sy telonjato taona sy dimy ambin’ny folo andro. Nampidirin’i Kristy tao anatin’ny firafitry ny andininy telo ny isa dimy ambin’ny folo, ary tamin’ny fampiasany ny fotoana ara-paminaniana voasoritra tao anatin’ireo andininy ireo indrindra, dia navahany ny isa 15 asehon’ny fampitambarana ny andininy fahadimy sy fahafolo, mba hahatonga ny dimy ambin’ny folo hiseho indroa rehefa ampifanandrify amin’ny andininy fahadimy ambin’ny folo izany. Avy eo dia nofaranan’i Kristy tamin’ny dimy ambin’ny folo andro avokoa ireo faminaniana telo mifamatotra ireo.

Ny fanalahidin’ity toko ity dia ny ady tao Ninive tamin’ny taona 627, izay narahin’ny fahafatesan’i Mohammed dimy taona tatỳ aoriana, tamin’ny taona 632; io fahafatesana io no manomboka ilay faminaniana voalohany momba ny fe-potoana dimy volana. Folo taona taorian’ny nahafatesan’i Mohammed dia naringana ny tafik’i Persia, araka ny filazana mialoha nataon’i Mohammed fa samy ho resy ireo fanjakana roa, dia i Persia sy i Roma. Noho izany, ny fizotry ny tantara ao amin’ny Apokalypsy toko fahasivy dia manomboka amin’ny ady tao Ninive nifanaovan’i Persia sy i Roma. Avy eo, dimy taona tatỳ aoriana, dia maty i Mohammed, ka manomboka amin’izany ny

dimampolo amby zato taona voalaza ao amin’ny andininy fahadimy. Folo taona tatỳ aoriana dia resy tamin’ny ady tao Nahavand i Persia, tamin’ny taona 642. Nantsoin’ny silamo hoe “ny fandresen’ny fandresena” ny ady tao Nahavand. Ny dimy ambin’ny folo taona voalohany ao amin’ny Apokalypsy toko fahasivy dia maneho fe-potoana dimy taona arahin’ny folo taona. Nifarana tamin’ny 11 Aogositra 1840 ny faminaniana farany momba ny fe-potoana. Folo andro talohan’io zava-nitranga io dia namoaka ny filazany mialoha nohavaozina momba ny fitsaharan’ny fanjakazakan’ny Otomana i Josiah Litch. Ny dimy ambin’ny folo andro faran’ny silamo ao amin’ny Apokalypsy toko fahasivy dia zarain’ny asan’i Josiah Litch ho dimy andro arahin’ny folo andro, satria i Jesosy dia mampiseho mandrakariva ny farany amin’ny alalan’ny fiandohana.

Hotohizintsika ao amin’ny lahatsoratra manaraka ireo zavatra ireo.